

Mænd og kvinders fremstilling af sig selv og deres arbejde

– en sprogvidenskabelig analyse set ud fra et kønsperspektiv

Camilla Lodberg Holck Madsen
Aarhus Universitet

”Kvinder snakker da mere end mænd” – fordommen er velkendt for de fleste og en ud af mange, der omhandler mænd og kvinder og deres forskelligartede sprogbrug. Forskning indenfor mænd og kvinders sprogbrug har jævnligt skudt den og mange andre fordomme til jorden. Som med så meget andet er konteksten en af de vigtigste faktorer for, om det er en mand eller en kvinde, der i en given situation taler mest (Romaine 1999:1-31). Flere sprogvidenskabelige undersøgelser har dog også påpeget, at der findes tydelige forskelle mellem, hvordan mænd og kvinder bruger sproglige variabler, selvom de befinder sig i samme kontekst (Norrby & Håkansson 2010:130-161).

Et tidligt studie af Suzanne Schlyter har således påvist, hvordan en mand og to kvinder fremstillede sig selv meget forskelligt, da de fortalte om deres arbejde i et vidneudsagn i den svenske arbejdsdomstol (Schlyter 1986). Jeg undrede mig over, om sådanne forskelle også findes i det danske arbejdsliv, og jeg besluttede mig for til mit bachelorprojekt at lave en undersøgelse af, hvordan mænd og kvinder fremstiller sig selv, når de fortæller om deres arbejde. Jeg vil i denne artikel præsentere de vigtigste resultater af denne undersøgelse. Først vil jeg redegøre for undersøgelsen og min analysemetode og herefter præsentere mine samlede resultater. Derefter vil jeg ud fra en analyse af hver enkelt informants samtalestil argumentere for, hvordan jeg nåede frem til dette resultat.

1. Undersøgelse og analysemetode

I min undersøgelse tog jeg udgangspunkt i interviews af fire informanter: to mænd og to kvinder, der arbejdede som pædagog eller leder. Disse to arbejdsområder har traditionelt været anset for værende særligt maskuline og feminine områder – både hvad angår hvem, der typisk varetager denne jobtype¹, men også hvad angår hvilke værdier, der typisk forventes af arbejdstagerne.² Min hypotese var, at der ville være en lang række sproglige ligheder kønnene imellem på trods af deres indbyrdes arbejdsrelaterede forskelle. Denne hypotese skulle vise sig at blive afkræftet.

Den kvindelige leder var 39 år, uddannet cand.mag. og ansvarlig for fem faste medarbejdere og 200 frivillige. Den mandlige leder var netop fyldt 50, uddannet jurist og var ansvarlig for lige så mange medarbejdere og frivillige. Begge havde derudover haft deres job i 5 år. Den mandlige pædagog var nyuddannet pædagog og havde været ansat som vikar en måned som ressourcepædagog i en SFO. Han var 27 år, mens den kvindelige pædagog var 31. Hun havde været ansat i 3 år i en vuggestue. I den følgende artikel vil jeg kalde mine informanter for LK for kvindelig leder, LM for mandlig leder, PK for kvindelig pædagog og PM for mandlig pædagog.

Jeg interviewede mine informanter hver for sig enten på deres arbejdsplads eller hjemme hos dem selv ud fra deres præference. Begge pædagoger havde under hvert deres interview deres børn på et halvt og et helt år med, hvilket førte til små afbrydelser under deres interviews. I mine spørgsmål tog jeg udgangspunkt i arbejdsrelaterede, åbne spørgsmål, der kunne få dem til at fortælle så meget som muligt om dem selv i deres arbejde.

¹ Andelen af kvindelige ledere i Danmark er ifølge en rapport fra 2006 fra Eurostats på 23 % (Rasmussen 2007). Til sammenligning er gennemsnittet i EU på knap en tredjedel. Andelen af mænd ansat som pædagog i institution er i 2013 på 14,5 % (BUPL 2013).

² Ifølge en undersøgelse fra Epinion foretrækker 26 % en mandlig chef over 45 år, 18 % en mandlig chef over 30 og 13 % en kvindelig chef over 45. Resultatet viser ifølge Dansk Erhverv, at vi stadig har et stereotyp billede af en chef (Valgreen-Voigt 2010). Det gælder også for pædagoger, hvor uddannelsesinstitutioner har svært ved at få mandlige studerende grundet stereotype opfattelser af arbejdet (Schmidt 2011).

Min analyse er sociolingvistisk, da jeg fokuserer på variationen i sprogbrug ud fra et kønsperspektiv. Det er klart, at mine resultater ikke kun afspejler variationer, der udelukkende kan forklares ud fra kønsmæssige forskelle. Andre sociolingvistiske kategorier og individuelle forskelle spiller også ind. Ifølge Janet Holmes, en af de førende lingvistiske kønsforskere, er køn en kategori, som potentielt er relevant i al interaktion, da vi ikke kan undgå at lægge mærke til, om vores samtalepartner er mand eller kvinde (Norrby & Håkansson 2010:122). Derfor er køn en fremtrædende og synlig kategori, men ikke nødvendigvis en kategori vi som interagerende er konstant medvidende om.

Jeg har taget udgangspunkt i det interaktionelle paradigme inden for sociolingvistikken, hvor man fokuserer på, hvordan sproget anvendes i faktisk samtale, og hvordan individer interagerer sprogligt. Jeg har derfor valgt at gøre brug af værktøjer fra samtaleanalysen til at analysere mine data, hvor jeg har anvendt Femø Nielsen & Nielsens begrebsdefinitioner (2005) suppleret med Norrbys definitioner fra bogen *Samtalsanalys* (1996). I samtaleanalysen har jeg valgt at fokusere på dominansforhold og på mine informanternes identitetskonstruktion, herunder hvordan informanterne anvender bandeord under deres interview. Jeg ønskede endvidere at lave en semantisk rolleanalyse for at kunne sammenholde mine resultater fra samtaleanalysen med et semantisk aspekt på sætningsniveau. Her analyserede jeg udvalgte dele af interviewene ud fra Hanne Ruus' analysemodel for semantiske roller (1979). Jeg fokuserede i denne analyse især på, hvordan mine informanter positionerede sig forskelligt i de semantiske roller alt afhængig af deres brug af forskellige verber og 1. persons pronomener. Derfor tog jeg udgangspunkt i følgende semantiske roller: Agent (AG), der karakteriserer et levende væsen, der udfører en handling. Receiver (RE), der er et levende væsen, som handlingen er rettet mod. Experiencer (EX), der er et levende væsen, som oplever handlingen. Object (OK), der er en størrelse, der indgår i og evt. påvirkes af handlingen.

Samlet set analyserede jeg altså følgende sproglige variabler: Kvalitativ og kvantitativ dominans, identitetskonstruktion, brug af bandeord og positionering i semantiske roller.

2. Det samlede resultat

I modsætning til min forventning viste mit samlede resultat, at den største forskel i de sproglige variabler var mellem de to kvindelige informanter. De placerede sig i hver sin yderposition i analysen af deres sproglige variabler, mens de to mænd var langt mere sammenlignelige og i stedet placerede sig et sted i midten i forhold til de to kvinder. Overordnet set dominerede PK samtalen mindst, var meget orienteret mod sit fællesskab, søgte konsekvent en dialog frem for en mere monologisk talestruktur og placerede hovedsagligt sig selv i EX- og RE-roller i den semantiske rolleanalyse. Hendes samtalestil kan på mange måder karakteriseres som det, man traditionelt ville kalde en feminin talestil (Tabel 1). I stærk kontrast til PK var LK, der dominerede samtalen absolut mest, førte en meget monologisk samtalestruktur og placerede sig selv i aktive AG-roller gennem pronomenet ”jeg”. Hun var samtidig den, der grinte mest, bandede mest og delte flest personlige oplevelser. Hendes samtalestil kan derfor karakteriseres som en vekslen mellem den traditionelle feminine og maskuline talestil. Det eneste sammenlignelige ved de to kvinder var det faktum, at de, hver gang de roste sig selv, garderede deres udsagn med enten negationer, grin eller en varsling af rosen. Det var noget, de to mænd ikke gjorde. Til gengæld var mændenes samtalestil præcis, som man kunne forvente, idet de begge levede op til den maskuline samtalestil, hvor de dominerede samtalen, førte en meget monologisk struktur og satte større fokus på individets rolle i fællesskabet gennem blandt andet at placere sig selv i AG-roller.

For at skabe overblik over det samlede resultat har jeg placeret mine informanters sproglige variabler i et skema, der karakteriserer det, man forbinder med en traditionel feminin og maskulin samtalestil. Skemaet er hentet dels fra konklusionerne i *Sociolingvistik* af Catrin Norrby og Gisela Håkansson (2010:136) – deraf den svenske del i skemaet, dels fra *Generationssprog* af Marianne Rathje (2010:143) omkring bandeord og endelig fra ”En man och en kvinna beskriver sitt arbete” af Suzanne Schlyter (1986), der karakteriserer mænd og kvinders positionering af sig selv.

TABEL 1	Kvindeligt / feminint		Mandligt / maskulint	
Genrer:	Skvaller, personliga berättelser .	LK	Polemisk stil, Skryt .	LM, PM
Samtals-organisation:	Icke-hierarkiskt , samarbetande, mer dialog , mer samtidigt tal.	PK (LK)	Hierarkiskt , konkurrens, mer monolog , ”tala-en-i-taget-ideal”.	LK, LM, PM
Samtals-deltagarnas roller:	Tydligt jämligt , mer indirekt stil, mer konventionell artighet.	PK (LK)	Mer statusinriktat , mer direkt stil.	LK, LM, PM
Bandeord:	Ingen , eller lidt brug af pænere bandeord.	PK	Større brug af grimmere bandeord.	LK, LM, PM
Positionering af subjekt:	Fokus på at indgå i et fællesskab . Mindre aktivt ”jeg”.	PK	Fokus på individs rolle i et fællesskab . Mere aktivt ”jeg”.	LK, LM, PM

3. Analyse af nogle sproglige variabler

3.1 Informanternes kvantitative dominans

Interviewformen, som danner rammen om mit analysemateriale, er en institutionaliseret samtale. Det vil sige, at der på forhånd findes fastlagte normer for, hvem der tager hvilken form for taletur, og hvad turen kan indeholde. Nielsen kalder dette for turtypepræallokerings-procedure (2001:64), hvor proceduren er, at interviewereren stiller spørgsmål, og den interviewede svarer eller på anden måde responderer. Gennem interviewformen er det derfor naturligt, at mine informanter har den kvantitative dominans i samtalen. En udregning af hvor mange ord, informanterne i gennemsnit udtaler i en taletur³, viser, at der er stor forskel på, hvor meget informanterne siger. Dette er illustreret i Tabel 2. Sammen viser de to beregninger, hvem af mine informanter, der har talt mest og holdt deres tur længst, og resultatet er meget sigende for mit overordnede resultat af informanternes samtalestil.

LK udtaler gennemsnitligt flest ord i sine taleture, og er også den informant, der har den længste taletur. PK er derimod den, der

³ Definition af taletur: ”Det en deltager siger, fra vedkommende begynder til vedkommende holder op” (Nielsen og Nielsen 2005:35). Jeg har derfor udregnet antallet af ord i en taletur fra informantens første ord, indtil INT bidrager med andet end en fortsættelsesmarkør.

både har det mindste gennemsnit og den korteste taletur, hvorimod de to mænd placerer sig midt imellem de to kvinders yderpunkter. PM nærmer sig LK i den gennemsnitlige taletur, hvilket skyldes, at han kun ganske få gange spørger ind til mine spørgsmål i en kort taletur. I stedet svarer han direkte på spørgsmålene i længere taleture. LK derimod spørger ofte kort ind til, hvordan mine spørgsmål skal forstås, hvilket har formindsket hendes gennemsnit.

Den kvalitative eller emnemæssige dominans af samtalen ligger i en interviewsituation naturligt hos mig i kraft af min rolle som interviewer. Gennem mine spørgsmål har jeg således styret samtalsens emner, men mine informanter har haft mulighed for at supplere deres svar med så mange detaljer, uddybninger og eksempler, som de selv har ønsket. Ligesom i resultatet af analysen af den kvantitative dominans viste det sig, at der var meget stor forskel på, i hvor høj grad mine informanter har benyttet sig af muligheden for at uddybe deres svar på eget initiativ. Det vil jeg komme ind på under den følgende karakterisering af hver enkelt informant.

TABEL 2	LK	LM	PK	PM
Gens. antal ord i en taletur	<u>226,3 ord</u>	183,5 ord	<u>88,21</u>	223,7 ord
Længste taletur	<u>1287 ord</u>	1187 ord	<u>523 ord</u>	692 ord

3.2 Den kvindelige leder (LK)

Den kvindelige leder viste sig at være en rigtig interessant informant. Hendes talestil skilte sig markant ud fra de tre andre, idet hun anvendte en langt mere indlevende stil med latter, humor, skiftende stemmeføring, imitation, rapporteret tale og endda en stor brug af bandeord. Den kvantitative dominansanalyse (Tabel 2) viser, at hun befandt sig godt i den monologstruktur, som interviewets form indbød til. Den kvantitative analyse peger også på, at LK var den informant, der var bedst til at tage ordet og holde sin taletur. Det gjorde hun især gennem på eget initiativ at uddybe og supplere sine svar, hvorigennem hun flere steder overtager den kvalitative dominans af samtalen. Det ses især i hendes svar af et af de første spørgsmål under interviewet:

TABEL 3		
29	INT:	kan du huske hvordan du fik dit arbejde (0.5)
30	LK:	det her job?
31	INT:	mm
32	LK:	ja: det søgt jeg (.) helt almindeligt
33	INT:	mm
34	LK:	øhm::: det første job jeg havde det var:øh (...)
84	LK	.hhh øhm så så sådan fik jeg mit ~job heh~

På trods af at vi gennem LK's opfølgende spørgsmål (Tabel 3:30) forhandler os frem til, at spørgsmålet er rettet mod hendes nuværende arbejde, indleder LK efter et hurtigt svar (Tabel 3: 32) en længere historie om, hvordan hun fik sit *tidligere* arbejde. LK overtager derved til en vis grad dominansen over samtalsens emne, da hun introducerer information, som i første omgang ikke er et egentligt svar på spørgsmålet. Historien om det forrige arbejde viser sig at danne en baggrundshistorie for det centrale svar, hvorfor historien kan accepteres som relevant, ikke mindst gennem LK's afsluttende kommentar i svaret: "så så sådan fik jeg mit ~mit job~" (Tabel 3:84).

En analyse af hvordan LK positionerer sig selv i de semantiske roller, viste, at hun især fremstiller sig selv som aktiv gennem at bruge "jeg" i AG-roller. Hun beskriver for eksempel, hvordan hun selv handler for at få det job, hun gerne vil have: "Jeg_(AG) vil ikke sige, det tilkæmpede jeg_(AG) mig med næb og klør, men det lavede jeg_(AG) i hvert fald selv", "Så finder jeg_(AG) bare noget andet" og "Og så tænkte jeg_(EX): fuck det, nu søger jeg_(AG) det".

Endelig inddrager LK mange personlige beretninger, og hun veksler mellem alvor og sjov. Flere steder bliver hun meget personlig, blandt andet fortæller hun åbent om en personlig krise med stress og kontroltab. Udover at iscenesætte sig selv som aktiv og handlende gennem de semantiske roller, iscenesætter hun også sig selv som en positiv, begejstret og dygtig leder, når hun skal sætte ord på sig selv som leder. Endelig foretager hun en eller flere garderinger, når hun roser sig selv. I det følgende eksempel (Tabel 4) er det dels gennem at anvende en latterfuld stemme og en negation gennem "øh: nej", der viser, at rosen ikke skal tages så alvorligt og måske er sagt halvt i spøg:

TABEL 4		
60	LK:	jamen så: blev jeg fastansat ((...)) ved at have (0.6) vist hvilken forskel det gjorde at ~have mig i huset~ .h
61	INT:	ja: ja
62	LK:	øh: nej og såoh da jeg havde været der i treethalvt ((...))

3.3 Den kvindelige pædagog (PK)

Den kvindelig pædagog er den diametrale modsætning til den kvindelige leder. Hendes talestil er langt mere neutral; blandt andet anvender hun kun meget lidt latter, bruger ingen skiftende stemmeføring og en smule rapporteret tale. Den kvantitative dominansanalyse (Tabel 2) kan tolkes som om, at hun ikke har befundet sig godt i interviewformen med den monologiske struktur, hvorfor hun kun sjældent på eget initiativ har uddybet sine svar. Det ses blandt andet i starten af samtalen, hvor PK er modvillig overfor at uddybe sit svar:

TABEL 5		
19	INT:	ja (1.5) ~ja det er rigtigt~ går hun selv i samme vuggestue?
20	PK:	nej det gør hun ikke
21	INT:	nej [nej]
22	PK:	[nej]
23	INT:	dog ikke [ehehe]
24	PK:	[nej nej]
25	INT:	mæm
26	PK:	vi går i hver vores ikke også ((henvendt til datter))

TCU'erne med korte markeringer (Tabel 5:21-25) tilføjer ikke samtalen noget nyt at bygge videre på, hvorfor emnet er ved at være afsluttet. PK er modvillig over for at skulle uddybe sit svar, og jeg er afventende med at introducere et nyt emne. Ingen synes villig til at tage en indholdsrig samtale. I stedet responderer PK på min fortsættelsesmarkør i 25 ved at give en konkluderende kommentar henvendt til datteren i stedet for til mig, hvorefter jeg må erkende, at emnet er afsluttet.

PK søger altså i langt højere grad en dialogisk struktur end de andre informanter. Derudover er hun mere generel i sine svar og fortæller kun få personlige beretninger. Ofte fremhæver hun sin egen rolle i fællesskabet, hvilket blandt andet ses i svaret på, hvordan hendes normale arbejdsdag ser ud. Her anvender hun pronomenet ”vi” 28 gange i beskrivelsen af en normal arbejdsdag, mens hun blot anvender ”jeg” tre gange. Generelt iscenesætter PK sig selv som en positiv og omsorgsfuld pædagog, der er meget bevidst om sin egen rolle som ung kollega i medarbejderstaben. Det eneste fællestræk hun har med LK er hendes garderinger, når hun roser sig selv. Det er også et af de få tilfælde, hvor der optræder latter under samtalen:

TABEL 6		
60	PK:	så tror jeg at jeg var glad og meget positiv
61	INT:	mm
62	PK:	eheh og det var derfor de valgte mig

PK's mere neutrale og tilbageholdende samtalestil ses også i den måde, hun fremstiller sig selv i de semantiske roller. Her iscenesætter hun ikke sig selv som nær så aktiv, som LK gjorde, og i stedet placerer hun sig selv i EX-, OK- og RE-roller: ”Jeg_(RE) ville gerne have noget fast, og så søgte jeg_(AG)”, ”Vi_(AG) snakkede om mine dårlige sider” og ”Så tror jeg_(EX), at jeg_(OK) var glad og meget positiv, og det var derfor, de_(AG) valgte mig_(RE)”. I stedet for fx at positionere sig selv aktivt ved at sige ”jeg fortalte”, identificerer PK sig i stedet med de deltagende under jobsamtalen gennem ”Vi snakkede om (...)”.

3.4 Den mandlige leder (LM)

Den mandlige leders samtalestil minder om PK's, idet han også har en neutral talestil med meget lidt skiftende stemmeføring, latter og humor og en lille smule brug af rapporteret tale. I modsætning til PK befinder han sig dog godt i interviewformen og har ligesom LK lange taleture. Derudover er han meget opmærksom på den rolle, vi hver især har under samtalen:

TABEL 7		
230	LM:	og [så kan jeg så]
231	INT:	[~det kender jeg godt~ hehe]
232	LM:	jamen sådan er det jo hva: hv- fra hvilke sammenhænge da?
233	INT:	jeg har selv været barformand for en [(h)fredagsbar så ehehehe]
234	LM:	[nå:h okay jamen sådan er det jo] sådan er det jo nå:h men de:t jo (.) men det var da (.) totalt fedt altså: at arbejde

Min kommentar i 231 bytter samtalepartnerens roller rundt, og LM spørger tøvende ind til kommentaren i et kort spørgsmål, efter at han først har gjort en konkluderende bemærkning (Tabel 7: 232). LM spørger dog ikke videre ind til mit svar, men gentager den konkluderende bemærkning og vender derefter tilbage til at svare på mit tidligere spørgsmål (Tabel 7: 234). Han tildeler derved sig selv rollen som informant igen og vender tilbage til interviewets form og formål – at jeg skal vide noget om ham og ikke omvendt. LM er derfor meget resultatorienteret i den her samtale, og da muligheden for en dialog byder sig, tager han den ikke op.

LM bidrager ligesom PK hovedsageligt med generelle betragtninger omkring arbejdet, og kommer kun med få personlige beretninger. Han iscenesætter især sig selv som en kompetent leder med mange bolde i luften og roser sig selv uden tydelige garderinger, blandt andet i en sekvens, hvor han udtrykker utilfredshed med sin jobtitel som barchef: ”jeg føler selvfølgelig ikke at der er nok prestige i den øh med nu det store arbejde jeg laver”.

LM’s store tro på sig selv ses også i analysen af de semantiske roller. Her placerer han sig selv som aktivt handlende i AG-roller på trods af, at han modtager et ultimatum af en direktør: ”Enten (...) så slår vi_(AG) os sammen eller også så skal vi_(AG) konkurrere”, ”Alternativet det var jo selvfølgelig, at jeg_(AG) skulle have udkonkurreret dem” og ”Hvad jeg_(AG) sikkert godt kunne”. LM formår at gøre sig selv til aktiv medspiller af ultimatummet gennem brugen af direkte tale og pronomenet ”vi”. Efterfølgende slår han fast gennem et ”jeg” i AG-roller, at han garanteret godt kunne have udkonkurreret direktøren. Både i ordvalg og i de semantiske roller fremstiller LM derfor sig selv som en initiativrig og selvsikker leder.

3.5 Den mandlige pædagog (PM)

Ligesom den kvindelige pædagog og den mandlige leder havde PM en forholdsvis neutral samtalestil, hvor han gennem interviewet anvendte en smule latter, en del rapporteret tale og lidt ændret stemmeføring, hvor han imiterede børns tale. Ligesom LM og LK befandt han sig også langt bedre i den monologiske struktur, hvilket især ses i hans gennemsnitlige antal ord i sin tale, hvor han ligger højt i forhold til LK, der har flest antal ord ud af de fire informanter (Tabel 2).

Hvor PK især var orienteret mod fællesskabet og positionerede sig selv som en del af det gennem sin brug af vi-pronomenet, så orienterer PM sig mere mod sin egen rolle indenfor fællesskabet. Det ses blandt andet i beskrivelsen af en normal arbejdsdag, hvor han anvender ”vi” én gang, mens han i stedet anvender ”jeg” 16 gange. En af grundene til denne forskel kan være forskellen i PK’s og PM’s arbejdsområder, hvor PK som vuggestuepædagog altid er en del af et kollegiateam, mens PM som ressourcepædagog i en SFO i større grad arbejder alene i løbet af dagen. Derudover har PM været ansat kortere tid i sit arbejde end PK, hvilket også kan være en medvirkende faktor. PM’s fokus på sin egen rolle ses dog også i den måde, han fremstiller sig selv på i de semantiske kommentarer, hvor han veksler mellem OK-, RE- og AG-roller og hovedsagligt bruger pronomenet ”jeg”: ”Var jeg_(OK) til samtale (...) jeg_(RE) fik det”, ”Jeg_(AG) må have gjort det okay”, ”Der var nogen fine spørgsmål til mig_(RE)” og ”Jeg_(AG) kom med noget fint, (da) jeg_(AG) lige fik gået i gang”. PM iscenesætter herved sig selv som en aktiv bidrager til jobsamtalen gennem at positionere sig gennem et ”jeg” i AG-roller.

I løbet af interviewet lægger PM især vægt på sin faglighed og personlige udvikling. Han gør flere steder meget ud af at fortælle, at mange af hans arbejdsopgaver lyder som noget, alle kan, men i kraft af PM’s uddannelse bidrager han med en særlig faglighed. Endelig fortæller han på eget initiativ i et spørgsmål om hans fremtid, at han har en klar forventning om at blive leder, hvorefter han fortæller, at han tidligere har haft den funktion på en anden arbejdsplads:

TABEL 8		
526	PM:	JA:h det går godt nok stærkt (0.5) så:h .h så ved jeg ikke på et eller andet tidspunkt så:h (0.5) vil jeg måske læse videre til noget leder
527	INT:	mm
528	PM:	øhm(.) det er i hvert fald sådan (.) det er jeg kunne ikke forestille mig ik (.) kom den vej på et eller andet tidspunkt
529	INT:	nej
530	PM:	øh: jeg har allerede før i tiden arbejdet som leder i et øhm .h i en stor superbrugs [øh:]

Med den store fokusering på sin faglighed og forventningen om et kommende lederjob viser PM, at han har et behov for at opvurdere arbejdet som pædagog, så det rummer andet end et spil rundbold med børnene, som ”de fleste vil kunne”, som han selv udtaler.

3.6 Informanternes brug af bandeord

Marianne Rathje sammenfatter i *Generationssprog*, hvordan opfattelsen af køn og bandeord traditionelt er: ”Mænd bander mere end kvinder” (2010:143) og ”Kvinder må helst ikke bande, og når de gør det, er det typisk de pænere bandeord, de bruger” (2010:143). Ifølge Rathje er der dog sket en liberalisering, hvor kvinder er begyndt at bande mere og stærkere, hvilket mine resultater også viser. Her er den kvindelige leder den informant, der ubetinget bander mest, stærkest og oftest under direkte tale frem for den mere indirekte form under rapporteret tale (Tabel 9).

TABEL 9	I alt	Rap. tale	Hvilke bandeord (Under direkte tale)	Hvilke bandeord (Under rapt. tale)
LK	24	5	Sgu (10) Fandme / fanden (3) Satme (2), Fuck (2) Pisse (1), Skide (1)	Fandme/fanden (3) Fuck (1), Shit (1)
LM	9	6	Sgu (3)	Sgu (2), Skide (1) Damn (1) Fandme (1), Fuckfuck (1)
PK	0	0	-	-
PM	1	0	Fanden (1)	-

Umiddelbart ville man ikke have forventet, at en 39-årig kvinde med en høj uddannelse i en lederposition ville være den, der anvendte flest bandeord. En del af forklaringen på den store forskel mellem LK og de andre informanter kan skyldes, at LK anvender en anden talestil under interviewet end de tre andre. Hun gør større brug af den stil, som Norrby kalder nærheds- og engagementstilen, der netop er karakteriseret ved stor brug af latter, deling af personlige beretninger, en indlevende stil, uformel tone og ligeværdighed mellem samtalepartnerne (1996:208). Denne stil inviterer i større grad til brug af bandeord, idet stemningen gennem stilen bliver mere afslappet og uformel. Interviewformen inviterer ellers gennem dens institutionalisering til den modsatte stil, respekt- og hensynsstilen, hvor der er større distance og hierarki samtalepartnerne imellem, tydelig tur-tagningsprincipper, mindre personlig deling og en mere formel tone (Ibid.). Det er den stil, som de tre andre informanter gør brug af. At LK har fundet det passende at anvende nærheds- og engagementstilen under interviewet, er derfor i sig selv interessant.

4. Konklusion

De store forskelle især mellem LK og PK kan skyldes individuelle forskelle og det faktum, at LK tydeligvis har befundet sig bedre i samtals form end PK. Med afsæt i socialkonstruktivismen kan de store forskelle dog også ses som et udtryk for, at LK og PK hver især har haft behov for at udtrykke en særlig identitet gennem deres sprogbrug. Socialkonstruktivismen tager netop udgangspunkt i, at sociale kategorier som køn aktivt gøres og forhandles frem i interaktionen mellem mennesker (Romaine 1999:5).

LK anvender en samtalestil, der på mange måder udtrykker de kompetencer, en leder forventes at have, og som traditionelt forbindes med et maskulint udtryk. Hun udtrykker igennem sit sprog indirekte en maskulinitet især igennem brugen af bandeord og kvalitativ og kvantitativ dominans. Gennem samtalestilen *gør* hun således indirekte lederskab og maskulinitet og viser gennem sit sprog, at hun er ”mand nok” til den lederrolle, hun har. Samtidig balancerer hun stilen ved også at anvende en samtalestil, der traditionelt forbindes med feminitet, blandt andet ved at anvende nærheds- og engagementstilen.

Omvendt anvender PM ikke en samtalestil, der udtrykker en femininitet, som ellers er forbundet med pædagogfaget. Tværtimod anvender han udelukkende en samtalestil, der indirekte udtrykker maskulinitet, og lever derudover op den klassiske forventning om, at man som mand forventes at bestige karriererangstigen – også selvom man blot har været ansat en måned som vikar. Hvor LK sprogligt udtrykker, at hun er ”mand nok” på trods af sit køn, så udtrykker PM, at han er ”mand nok” på trods af sit kvinde-fag.

I min analyse har jeg hovedsageligt fokuseret på informanternes samtalestil, og jeg har ikke kigget på, hvordan jeg selv har påvirket samtalerne under interviewene. Da jeg selv har været medskaber af mine data, kunne det derfor være interessant at udvide undersøgelsen og analysere samtaler i kollegagrupper i en variation af samme og blandede kønsgrupper, hvor der ikke er en interviewer til stede.

Litteratur

- BUPL (2013) BUPL's medlemmer fordelt på køn og type arbejdsplads.
<http://www.bupl.dk/presse/statistik_om_boern_og_paedagoger/medlemmer_fordelt_paa_koense_og_type_arbejdsplads_2013?OpenDocument. (14.12.14)>.
- Nielsen, Femø Mie (2001) *Replik til journalistikken: mikroanalyse af medie-interviewet*. København: Akademisk Forlag.
- Nielsen, Femø Mie og Søren Beck Nielsen (2005) *Samtaleanalyse*. København: Samfundslitteratur.
- Norrby, Catrin (1996) *Samtalsanalys: Så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Norrby, Catrin & Gisela Håkansson (2010) *Introduktion till sociolingvistik*. Stockholm: Norstedt.
- Rasmussen, Annegrethe (2007) Lang vej hjem: De gamle hvide mænd. *Information*, 23.01.2007.
- Rathje, Marianne (2010) *Generationssprog*. København: Dansk Sprognævn.
- Romaine, Suzanne (1999) *Communicating gender*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Ruus, Hanne (1979) Sproglig betydningsanalyse: Semantiske roller i tekster. *NyS* 10-11.

- Schlyter, Suzanne (1986) En man och en kvinna beskriver sitt arbete. Undersökning av språket i en jämställdhetsrättegång. *Tiga är silver men tala är guld: Rapport från en konferens om kvinnors och mäns olika språk och olika värde*. Kerstin Brunnberg (red.). Informationsskrift 6. Stockholm:Arbetslivscentrum:19-50.
- Schmidt, Malin (2011) Mænd kan jo ikke have et kvindejob. *Information*, 26.02.2011.
- Valgreen-Voigt, Steen (2010) Chefen skal være en mand over 45 år. *Søndagsavisen*, 21.11.2010.